

Beslut om att utöka naturreservatet Björka lertag i Kumla kommun, samt revidering av skötselplanen

Detta beslut är framtaget i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer för bildande och förvaltning av naturreservat (Naturvårdsverket, Handbok 2003:3 maj 2003).

Beslut

Kumla kommun beslutar, med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken, att utöka naturreservatet Björka lertag, omfattande del av fastigheten Kumla-Björka 4:6, i Kumla socken, Kumla kommun, på så sätt att reservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta (Bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält.

Kumla kommun beslutar vidare, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm om föreskrifter enligt nedan för naturreservatet.

Den reviderade skötselplan, som är bilagd detta beslut, ersätter den skötselplan som fastställdes av Kumla kommun den 18 mars 1997.

Naturreservatet skall benämnas **Björka lertag**.

Administrativa data

Objektnamn	Björka lertag
Objektnummer (RegDOS)	2000249
Areal	Ca 33 ha (varav Natura 2000 = 30 ha)
Län	Örebro län
Kommun	Kumla
Församling och socken	Kumla församling, Kumla socken
Skyddsform	Naturreservat
Objektkod och namn i Natura 2000	SE0240078 Björka lertag SE0240134 Vissberga lertag
Ingående arter enligt fågeldirektivets bilaga 1	Björka lertag A081 Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>) A151 Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) A166 Grönben (<i>Tringa glareola</i>) A140 Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>) A021 Rördrom (<i>Botaurus stellaris</i>) A338 Törnskata (<i>Lanius collurio</i>) Vissberga lertag A081 Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>) A151 Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) A166 Grönben (<i>Tringa glareola</i>) A222 Jorduggla (<i>Asio flammeus</i>) A140 Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>) A021 Rördrom (<i>Botaurus stellaris</i>) A038 Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>) A127 Trana (<i>Grus grus</i>) A338 Törnskata (<i>Lanius collurio</i>)
Grod- och kräldjur	Björka lertag 1166 Större vattensalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

	Vissberga lertag 1166 Större vattensalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
Ryggradslösa djur	Björka lertag 1042 Citronfläckad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) Vissberga lertag 1081 Bred gulbrämad dykare (<i>Dytiscus latissimus</i>) 1042 Citronfläckad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)
Lägesbeskrivning	Ca 1,5 km SV om Kumla tätort.
Mittpunktskoordinater (RT90)	X: 6554548 Y: 1460369
Kartor	Ekonomiska kartan 10502 10F 0C Hallsberg 10512 10F 1C Kumla Topografiska kartan 10F SV Örebro
Naturgeografisk region	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen (nr 26)
Registrerad fornlämning	Berörs ej av reservatet
Avrinningsområde	SMHI:s kod för delavrinningsområdet: 86087:4
Vägar	Mindre grusväg om ca 440 m i SV, Se servitut
Fastigheter	Del av Kumla-Björka 4:6
Markägare	Kumla kommun
Servitut och nyttjanderätter	Se bilaga 4
Förvaltare	Kumla kommun, i samråd med SNF-Kumla (fd KBF)

Administrativa data

Markägare	Kumla kommun
Rättigheter	Saknas
Förvaltare	Kumla kommun

Syfte

Syftet med naturreservatet Björka lertag är att:

- Bevara i gynnsamt tillstånd, vårda och till viss del ny- och återskapa områdets värdefulla livsmiljöer, som mosaikartade våtmarker, naturskogsartad lövsumpskog och hävdade gräsmarker, med växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer i slättlandskapet kring Kumla. Strukturer som bladvassområden, öppna vattenytor, buskrika partier, välhävdade gräsmarker och lämpliga övervintringsplatser för grod- och kräldjur ska förekomma i en omfattning, som är gynnsam för livsmiljöerna. Typiska växt- och djursamhällen och arter inom området, som t ex gräsand, årtå, sothöna, vattenrall, skogssnäppa, gulärta, trastsångare, gräshoppsångare och skäggmes, liksom de skyddsvärda arterna större vattensalamander (*Triturus cristatus*), citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*), bred gulbrämad dykare (*Dytiscus latissimus*), rördrom (*Botaurus stellaris*), sångsvan (*Cygnus cygnus*), brun kärrhök (*Circus aeruginosus*), trana (*Grus grus*), ljunpipare (*Pluvialis apricaria*), grönbena (*Tringa glareola*) och jorduggla (*Asio flammeus*) ska ha gynnsamt tillstånd.
- Ge allmänheten möjlighet att vistas i och lära sig mer om ett område med rika naturupplevelser och av stort värde för det lokala friluftslivet, samt informera om områdets karaktäristiska naturmiljöer och arter likväl som dess utvecklingshistoria, ur såväl naturhistorisk som kulturhistorisk synvinkel.

- Skapa ett lättillgängligt, trevligt utflyktsmål och ett pedagogiskt intressant exkursionsområde för framför allt invånarna i Kumla tätort.
- Utveckla en hårt exploaterad del av åkerlandskapet till en konstgjord våtmark med långsiktigt höga ekologiska kvalitéer.

Beskrivning av området

Reservatet består av ett stort lertäktsområde omgivet på alla sidor av öppna och odlade åkermarker. Reservatets östra del utgörs av Natura 2000-området Björka lertag och det mesta av den västra delen utgörs av Natura 2000-området Vissberga lertag. En långsmal del i reservatets nordvästra kant omfattas inte av Natura 2000, men också på denna del har lertäkt bedrivits. I beskrivningen ingår detta parti i det som benämns Vissberga-delen. Både vattenregimen och vegetationen är så pass olika att reservatet ekologiskt fungerar som två separata delar. Därför beskrivs grunddragen i Björka-delen och Vissberga-delen var för sig nedan.

T o m 2005 har över 200 fågelarter observerats i området och av dessa har strax över 70 arter konstaterats eller bedömts häcka. Bland arter som regelbundet häckar kan nämnas gräsand, årta, brun kärrhök, sothöna, vattenrall, skogssnäppa, gulärla och skäggmes. Fågellivet i Björka-delen skiljer sig något från Vissberga-delen. Dels är vattnet djupare och därför bättre lämpat för t ex sothöna, knipa och liknande, dels är vassen grövre och föredras av rördrom, trastsångare och skäggmes framför Vissberga-delens klenare vass.

Björka-delen

Lertäktsverksamheten i Björka-delen bedrevs i etapper från år 1969. Matjordslagret har samlats i vallar och bankar, som innesluter en grundare vattensamling med varierad bottenprofil. Vegetationen på vallarna domineras av gräs med inslag av vide. På en matjordshög i södra delen växer en grupp askar.

Täkten växte successivt igen, efterhand som täktverksamheten avslutades i de olika etapperna. Området fräses numera regelbundet för att erhålla en blandning av bladvassdominerade och öppna ytor. Ca 3 ha av området har fyllts ut med schakt- och rivningsmassor. Detta område domineras av öppen gräsvegetation med inslag av buskar och unga lövträd, bl a salix, björk och asp.

Vatten tillförs området via grundvatten och via nederbörden, bl a genom sk bakvatten. Bakvatten innebär att stora mängder vatten strömmar in i området bakvägen, över fördämningens kant ur de överfulla dikena i området. Avrinningen styrs med en fördämning i den norra delen. Förutsättningarna för en styrd reglering av vattennivån är god.

Under igenväxningsfasen har utvecklingen gått från arter som gynnas av öppna ytor och grunda klarvatten, t ex andfåglar och vadare, till arter som gynnas av igenväxning, t ex brun kärrhök, trastsångare, skäggmes och sävsparv. Hösten 1994 frästes området för första gången. Fräsningarna hjälper till att bevara området i ett mellanting mellan klarvatten och igenväxning och idag rastar och häckar arter ur båda ovan nämnda grupper i området.

Vissberga-delen

I Vissberga-delen av området bedrevs lertäkten i etapper från 1980 fram till 1996. Matjordslagret har samlats i vallar och kullar som innesluter en stor och några små vatten-

samlingar. Brytningen av lera i Vissberga-delen skiljde sig från den i Björka-delen. Vissberga-delen blev ett grundare område med en mindre varierad bottenprofil. I södra delen närmast vägen har ett mindre område fyllts ut med schaktmassor.

Idag finns två in-/utloppsanordningar i norra änden. Dels sitter den gamla pumpbrunnen kvar och dels lades en fördämning av munk-typ ner genom gränsvallen i maj 2005. Genom den gamla pumpbrunnen rann vatten okontrollerat in och ut, beroende på nederbörd och vattenstånd i omgivande dikessystem. Den nya fördämningen är nu tagen i bruk. Den gamla pumpbrunnen är nu täppt. Även i södra änden har en fördämning av munk-typ lagts ner för att öka möjligheten för en bra reglering av vattnet.

Vegetationen i området påminner om den som tidigare växte i Björka-delen, som är äldre och därför har nått ett senare successionsstadium. I Vissberga-delen domineras vegetationen på vallar och kullar av gräs. I de äldre delarna har salix, björk och asp etablerat sig. I sydöstra delen har en lövsumpskog vuxit upp. Bladvassen har etablerat sig och dominerar de södra och östra delarna.

Vissberga-delen har på senare brytning och tillhörande successionsstadier haft mer rastande fåglar som trivs i och kring öppna vattenytor, t ex vadare, än Björka-delen. Området har ofta varit kraftigt översvämmat vår och höst, men helt uttorkat under sommaren. Detta har lett till att området mer nyttjats av rastande fåglar under flytt, än som häckningslokal för t ex änder, sothöns och doppingar. Under igenväxningsfasen har arter som t ex brun kärrhök, skäggmes och sävsparv börjat häcka regelbundet även i Vissberga-delen. Vassfräsning genomfördes första gången 2004 för att skapa ett bra förhållande mellan vass och öppna ytor.

Naturreseptatet Björka Lertag har angivits som skyddsvärt ur naturvårds- och friluftssynpunkt på internationell, nationell, regional och lokal nivå och omfattas av eller ingår i:

- EU:s ekologiska nätverk **Natura 2000** (Björka lertag, SE0240078 och Vissberga lertag, SE0240134)
- Kumla kommuns förslag till **grönplan** (område 37)
- Kumla kommuns **översiktsplan**

Reservatets naturskönhet och mångformighet samt dess höga biologiska värden gör det värdefullt för åtminstone det lokala friluftslivet. Hela lertakten är också en kulturlämnning, som minner om bygdens historia och ökar reservatets värde ur undervisningssynpunkt.

Skälen för beslutet

Den konstgjorda våtmarken Björka lertag ligger centralt på Närkeslätten i nära anslutning till Kumla tätort. Åkerlandskapetets naturliga våtmarker har torrlagts och odlats upp till 95 %. Det är därför ytterst angeläget att om möjligt återskapa biologiskt rika (vatten)miljöer i det intensivt brukade odlingslandskapet.

Björka lertag är en attraktiv rast- och häckningsplats för våtmarksfåglar och har, med rätt skötsel, förutsättningar att bibehålla och utveckla dessa värden. Området har också

stora sociala och pedagogiska kvalitéer som utflyktsmål och exkursionsområde, som även de kan utvecklas ytterligare. Genom ett utökande av naturreservatet Björka lertag samt revidering av skötselplanen säkerställs invånarnas i Kumla kommun tillgång till en variationsrik våtmark på "hemmaplan", samtidigt som den biologiska mångfalden inom kommunen stärks.

Redan idag har lövsumpskogen i södra Vissberga delen vissa naturskogsvärden. Det finns en stor potential att utveckla höga skogliga naturvärden med skötsel inriktad på att utveckla lövsumpskogens naturskogskvaliteter.

Naturreservatet Björka lertag är ett representativt exempel på en lertäktsvåtmark. De pre- och postglaciala leravlagringarna är geovetenskapligt intressanta. Området innehåller lämningar, som härrör från lertakten och återspeglar människans sentida nyttjande av området.

Inom naturreservatet finns tre arter som listats i bilaga till EU:s habitatdirektiv (Natura 2000), nämligen större vattensalamander (*Triturus cristatus*), citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*) och bred gulbrämad dykare (*Dytiscus latissimus*).

Inom reservatet finns också följande arter, som ingår enligt EU:s fågeldirektiv (Natura 2000): rördrom (*Botaurus stellaris*) (häckande och rastande), sångsvan (*Cygnus cygnus*) (häckande och rastande), brun kärrhök (*Circus aeruginosus*) (häckande och rastande), trana (*Grus grus*) (häckande och rastande), ljungpipare (*Pluvialis apricaria*) (rastande), brushane (*Philomachus pugnax*) (rastande), grönbena (*Tringa glareola*) (häckande och rastande) och jorduggla (*Asio flammeus*) (häckande och rastande/övervintrande).

För att de mosaikartade våtmarkernas bevarandevärden ska finnas kvar, utvecklas och i viss mån återskapas ska balansen mellan öppna vattenytor och bladvassområden bibehållas genom regelbundna naturvårdsinriktade vassfräsningar. Hot mot mosaikartade våtmarksbiotoper är bl a fragmentering, igenväxning, samt påverkan av gödsel-, jordförbättrings- eller kemiska bekämpningsmedel direkt i våtmarkerna eller indirekt från omgivande jordbruksmarker.

För att lövsumpskogens bevarandevärden ska finnas kvar och naturskogsvärden utvecklas, måste lövsumpskogen tillåtas en utveckling med i huvudsak naturlig dynamik. En naturlig dynamik kommer dels att öka andelen äldre träd och tillgången på död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier och dels att på sikt ge en mer naturskogsliknande åldersvariation. Inträngande gran ska tas bort, liksom trädarter och trädtyper som är genetiskt främmande för trakten. Hot mot naturskogsartade, lövträdsdominerade biotoper är bl a fragmentering, konkurrens från inträngande gran eller trädslag som är genetiskt främmande för trakten, skogsbruk, borttagande av död ved samt påverkan av gödsel-, jordförbättrings- eller kemiska bekämpningsmedel direkt i skogsmarkerna eller indirekt från omgivande jordbruksmarker.

Ett extensivt nötkreatursbete i delar av buskmarkerna och längs vissa vattenkanter är positivt och underlättar framtida skötsel.

För att de hävdade gräsmarkernas bevarandevärden ska återskapas och utvecklas behöver gräsmarkerna hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift eller slåtter. Inledningsvis behöver en del restaureringsröjningar utföras. Hot mot de hävdade gräsmarkernas vär-

den är bl a utebliven hävd, betes- eller slåtterhävd vid fel tid på säsongen, hävd med fel typ av slåtterredskap eller betesdjur, felaktigt betestryck, tillskottsutfodring, felaktig eller utebliven buskröjning, inträngande vegetation, användning av gödsel-, jordförbättrings- eller kemiska bekämpningsmedel, markexploatering samt olika typer av markar-beten.

För att områdets kulturhistoriska värden ska bevaras måste lämningar markeras och skyltas upp/beskrivas på informationstavlor. Hot mot dessa är bl a förlorandet av kun-skap över tid.

För att områdets värde för friluftslivet ska bevaras och ytterligare utvecklas ska minst två iordningställda fågeltorn och minst ett iordningställt siluettskydd finnas. En vand-ringsled med nödvändiga broar och räcken ska finnas och hållas väl framkomlig och markerad. Uppdaterad information om reservatet och dess bevarandevärden ska finnas lätt tillgänglig. Hot mot friluftslivets intressen är bl a dåligt underhåll av fågeltorn, silu-ettskydd och vandringsled med broar och räcken samt bristande eller svårtillgänglig information.

För att områdets naturvärden och kulturhistoriska värden ska bevaras och förbättras är området i behov av ett omfattande skydd, väl planlagda skötsel- och restaureringsåtgär-der samt uppföljning av områdets utveckling. Detta kan långsiktigt åstadkommas genom att reservatet utökas och skötselplanen revideras. Kumla kommun kan genom ändringen av reservatet även hjälpa Svenska staten att leva upp till den skyldighet, som anges i 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att prioritera skydds-arbetet i områden som ingår i det ekologiska nätverket Natura 2000. Ett skydd av områ-det kan också ses som ett led i Kumla kommuns arbete att fullfölja de av riksdagen an-tagna miljökvalitetsmålen *Myllrande våtmarker* och *Ett rikt odlingslandskap*.

Ändringen av beslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser samt med den för området gällande kommunala översiktspla-nen (hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB).

Ändringen av beslutet strider inte mot befintliga områdesbestämmelser eller detaljplan (7 kap. 8 § MB).

Ändringen av beslutet medför inte inskränkningar i enskilds rätt att använda mark och vatten som går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap. 25 § MB).

Föreskrifter för naturreservatet Björka lertag

Med stöd av 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver Kumla kommun följande:

Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde

- 1 § Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att inom reservatet
- A1. Uppföra byggnad eller anläggning, med undantag av fålla, vindskydd, vattningsanordning eller liknande anordning, som behövs för betesdjurens behov, samt fågeltorn, holkar eller andra konstgjorda boanordningar.
 - A2. Anlägga väg.
 - A3. Anlägga luft- eller markledning.
 - A4. Vidta åtgärder som förändrar områdets topografi och ytförhållanden eller landskapets allmänna karaktär, såsom att anordna upplag, spränga, gräva, borra, muddra, dika, dämna, schakta, dränera, fylla ut, tippa eller utföra annan markbearbetning.
 - A5. Bedriva täkt.
 - A6. Uppföra flaggstång, mast, antenn, vindkraftverk eller motsvarande anläggning.
 - A7. Ta bort eller skada stenrösen eller andra kulturhistoriska lämningar.
 - A8. Plantera in för trakten främmande växt- eller djurarter, eller för trakten genetiskt främmande sorter/raser.
 - A9. Avverka träd och buskar, gallra, röja, ta bort eller upparbeta dött träd, vindfälle eller stubbe.
 - A10. Bedriva skogsodling.
 - A11. Gödsla eller sprida jordförbättringsmedel eller kemiska och biologiska bekämpningsmedel.
 - A12. Använda parasitbekämpningsmedel som utsöndras med kreaturens spillning i en för insekter skadlig form, t ex avermectiner.
 - A13. Bedriva jakt eller fiske, med undantag för skyddsjakt på införda arter i enlighet med skötselplanen.
 - A14. Lägga igen öppna diken eller rensa diken. Stenebäckens dikningsföretag får dock genomföra dikesrensning i enlighet med bilaga 4 till skötselplanen om detta anmäls till förvaltaren minst 2 veckor innan åtgärden påbörjas.

Utan förvaltarens tillstånd är det förbjudet att:

- A15. Uppföra stängsel eller hägnad.
- A16. Hålla djur i betesmarkerna under perioden 1 december – 1 april.
- A17. Tillskottsutfodra betesdjur eller stödutfodra vilt.
- A18. Upplåta mark- eller vattenområde för tävlingar, övningar, lägerverksamhet eller annan motsvarande aktivitet.
- A19. Uppföra fålla, vindskydd, vattningsanordning eller liknande anordning, som behövs för betesdjurens behov, samt fågeltorn, holkar eller andra konstgjorda boanordningar.
- A20. Bedriva skyddsjakt på införda arter i enlighet med skötselplanen.

Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelse för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter som ingår i reservatet att tåla visst intrång

- 2 § För att tillgodose syftet med reservatet förpliktigas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet som ingår i reservatet tåla att åtgärder vidtas inom området enligt fastställd skötselplan, såsom:
- B1. Utmärkning av och upplysning om reservatet.
 - B2. Rövning, gallring och avverkning av träd och buskar, behandling av gräsvegetation i fodermarker samt betesdrift.
 - B3. Uppförande och underhåll av anläggningar och anordningar för naturvårdens, friluftslivets och kulturmiljövårdens intressen i enlighet med fastställd skötselplan.
 - B4. Undersökningar av växt- och djurlivet, mark- och vattenförhållanden samt andra naturförhållanden som ett led i uppföljningen av syfte och mål med reservatet.

Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt i reservatet

- 3 § Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:
- C1. Förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning.
 - C2. Ta bort eller skada kulturhistoriska lämningar.
 - C3. Fälla eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller liggande träd och buskar eller delar av träd och buskar, eller bortföra död ved från skogsmarkerna.
 - C4. Fånga eller insamla ryggradslösa djur på ett sådant sätt så att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs.
 - C5. Inplantera för området främmande växt- och djurarter, eller för trakten genetiskt främmande sorter/raser.
 - C6. Medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur med undantag för hund när den används vid eftersök.
 - C7. Göra upp eld annat än vid för ändamålet iordningställd plats.
 - C8. Framföra motordrivet fordon annat än på anvisad väg fram till reservatsområdets parkering.
 - C9. Rida, köra med häst eller cykla annat än på härför upplåtna vägar och stigar.
 - C10. Tälta, eller ställa upp husvagn eller husbil.
 - C11. På störande sätt använda radio, cd-spelare eller därmed jämförlig anordning eller på annat sätt åstadkomma störande buller.
 - C12. Beträda de delar som markerats på karta (bilaga 2) och med skyltar i terrängen under tiden 1 april – 31 oktober.
 - C13. Inventera med dödande fångstmetoder avseende däggdjur, fåglar, kräldjur, groddjur eller insekter.
- Utan förvaltarens tillstånd är det förbjudet att:
- C14. Samla in växter, insekter, mossor, lavar eller vedlevande svampar, eller gräva upp växter.
 - C15. Bedriva vetenskaplig forskning eller undersökningsverksamhet som omfattar provtagning eller installation av utrustning.
 - C16. Nyttja området för tävling, övning, lägerverksamhet eller annan motsvarande aktivitet.
 - C17. Framföra båt eller annat flytetyg.
 - C18. Sätta upp eller anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch, snitsel eller därmed jämförlig anordning.
 - C19. Inventera fiskar med dödande fångstmetoder.

C20. Inventera med hjälp av levandefällor med ett tillsyns- och tömningsintervall på högst 24 timmar.

4 § Föreskrifterna i 1 – 3 §§ skall inte utgöra hinder för förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel eller för anordnande av information i enlighet med av Kumla kommun fastställd skötselplan.

Kumla kommun erinrar om att det enligt 7 kap. 7 § miljöbalken kan meddelas dispens från föreskrifterna om det finns särskilda skäl.

Ärendets beredning

Fram till början av 1900-talet bestod det nu aktuella området av åkermark samt av fuktiga slätter- och betesmarker, som senare efter hand dränerades och odlades upp. År 1969 inleddes lertäkt för tegeltillverkning. Täktverksamheten har därefter bedrivits etappvis i successivt nya delar av området. En mindre del av Björka lertag har fyllts ut med schakt- och rivningsmassor. De färdigexploaterade avsnitten har lämnats för fri utveckling. Under igenväxningen på 1970- och 80-talet utvecklades ett rikt fågelliv med ett flertal häckande arter av andfåglar och många rastande våtmarksfåglar under vår och höst. Expansionen av bladvass har successivt styrt fågellivet från arter som gynnas av öppna vattenytor till arter som gynnas av igenväxning.

Tanken på att på något vis skydda Björka lertag och utveckla områdets naturkvalitéer hade funnits hos lokala ornitologer och Kumla Biologiska Förening under en längre tid. En motion om reservatsbildning lämnades till kommunfullmäktige i oktober 1985. År 1990 köpte Kumla kommun området för en symbolisk summa med avsikten att bilda ett naturreservat. Den 18 februari 1992 beslutade kommunstyrelsens arbetsutskott att uppdra åt tjänstemän att utarbeta ett förslag till reservat inom området.

Arbetet med reservatsbildning inleddes 1993 som ett samarbete mellan Kumla kommun, Kumla biologiska förening och Stiftelsen för Fritidsområden inom Örebro län. Skötselplanen för det ursprungliga Björka lertags naturreservat (del av det nu aktuella naturreservatet Björka lertag) fastställdes 18 mars 1997. Den omfattade då ca 18 ha av de 30 ha som Kumla kommun köpt in. Den resterande delen, det så kallade Nya lertaget/Vissberga lertag undantogs i processen, då täktverksamhet där fortfarande bedrevs i direkt anslutning till kommunalt ägd mark. Naturreservatet Björka lertag invigdes den 31 maj 1997 och runt 120 personer kom till invigningen.

Arbetet med den resterande delen av området tog fart i och med Kumla kommun ansökte om och erhöll statliga medel från det Lokala InvesteringsProgrammet (LIP). Täktverksamheten hade då legat nere sedan 1996. I januari 1998 förklarades Björka lertag som ett särskilt skyddsområde enligt fågeldirektivet (79/409/EEG) och anmälades även till EG-kommissionen som ett område av intresse för gemenskapen enligt art- och habitatdirektivet (92/43/EEG). Det sistnämnda fastställdes i januari 2005.

I juni 2001 förklarades även Vissberga lertag som ett särskilt skyddsområde enligt fågeldirektivet (79/409/EEG) och anmälades även det till EG-kommissionen som ett område av intresse för gemenskapen enligt art- och habitatdirektivet (92/43/EEG). Det sistnämnda fastställdes i januari 2005. Ett första utkast till skötselplan för Vissberga

lertag togs fram av Jonas Engzell 2000-04-03, baserat på dåvarande kunskap om områdets djur- och växtliv.

Kumla kommun tog 2000-08-07 fram ett skissförslag för både Vissbergadelen och Björkadelen. Skissförslaget illustrerade de tankar som fanns i utkastet till skötselplan för Vissbergadelen och knöt även an till andra tankar som fanns inom kommunen om gångstråk etc. I stora drag bibehåller den reviderade skötselplan, som fogas till detta beslut, den utformning som då presenterades av kommunen. Kumla kommun köpte år 2005 in resterade utbruten del av lertakten från dåvarande ägarna Piper A/S.

För de delar av det nu aktuella reservatsområdet som ingår i Natura 2000 har Länsstyrelsen tagit fram bevarandeplaner. En skötselplan får inte strida mot en bevarandeplan kopplad till Natura 2000 för samma område. Därför har arbetet med att slutföra den nya, reviderade skötselplanen inväntat fastställandet av bevarandeplanerna (en för Björka lertag och en för Vissberga lertag), som blev klara 2006-05-02. En rad praktiska åtgärder bl a kopplade till LIP-ansökan och tidigare utkast till skötselplan genomfördes dock innan någon fastställd skötselplan fanns, för att vinna tid och utnyttja beviljade medel. Bland dessa åtgärder kan nämnas att regleringsanordningar för vattenståndet har satts dit, ett fågeltorn har uppförts, en bilparkering har anlagts och ett avgränsande dike mot brukad åkermark har grävts.

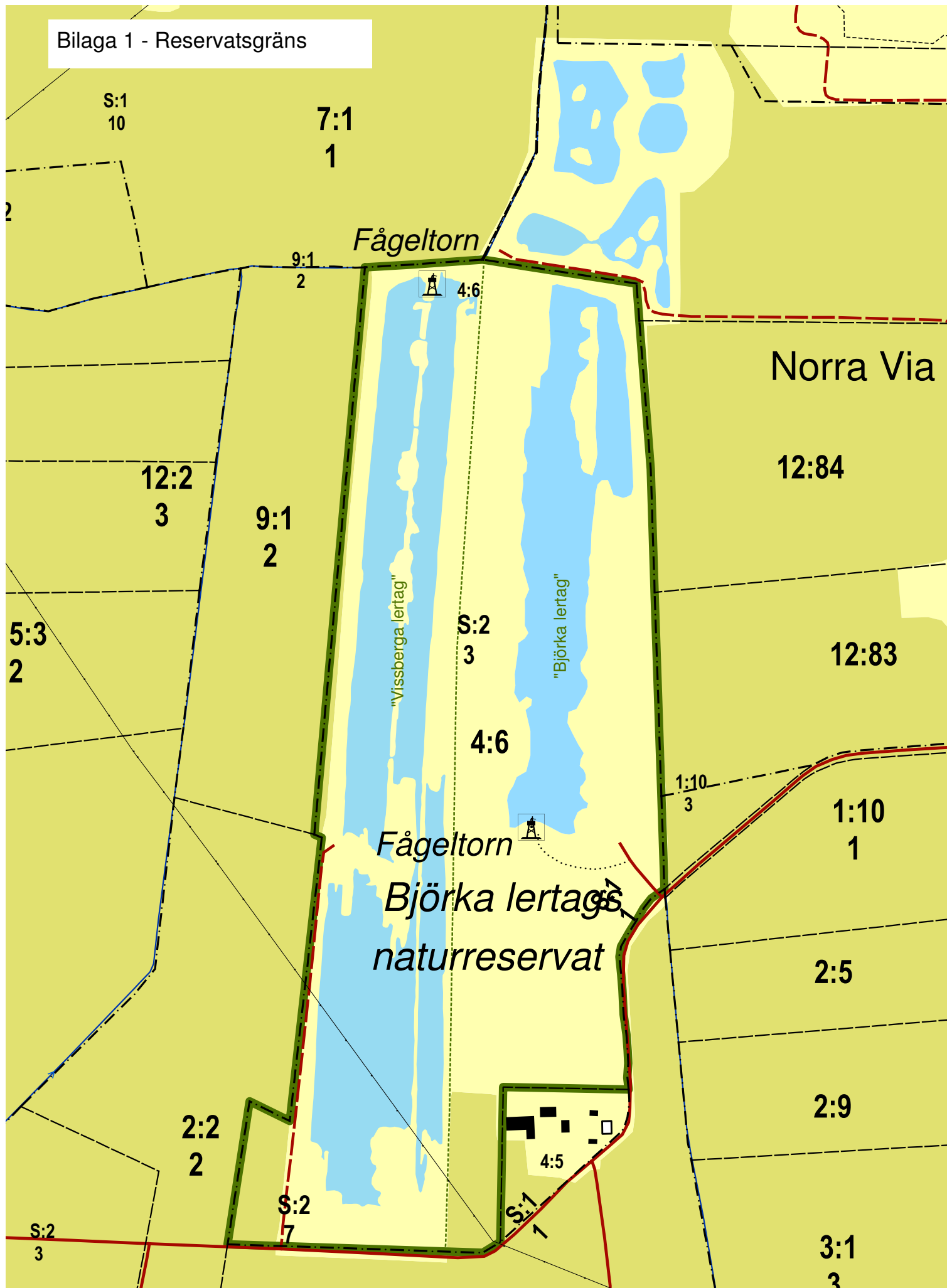
Under arbetets gång har det stått klart att det är opraktiskt att göra två vid varandra separata reservat även om de är separata Natura 2000-områden. Namnet Björka Lertag har blivit så inarbetat både lokalt i folkmun och i diverse andra sammanhang att det får behållas även när Vissberga lertag inkorporeras i reservatet. Naturreservatet Björka lertag kommer att innehålla en Björka-del och en Vissberga-del. På så vis förenklas skötseln samtidigt som en bit kulturhistoria bibehålls.

Ett utkast till skötselplan var ute på samråd 2008. Synpunkter från detta finns inarbetat i nu aktuell skötselplan.

Bilagor:

1. Karta med reservatsgränser
2. Karta med beträdandeförbud
3. Skötselplan med bilagor och kartbilagor
4. Rättigheter/servitut

Bilaga 1 - Reservatsgräns

0 25 50 100 Meters

Skala 1:5000

Lantmäteriets Fastighetskarta, Aktualitet: 2011-08

Kart- och mätavdelningen
Kumla kommun

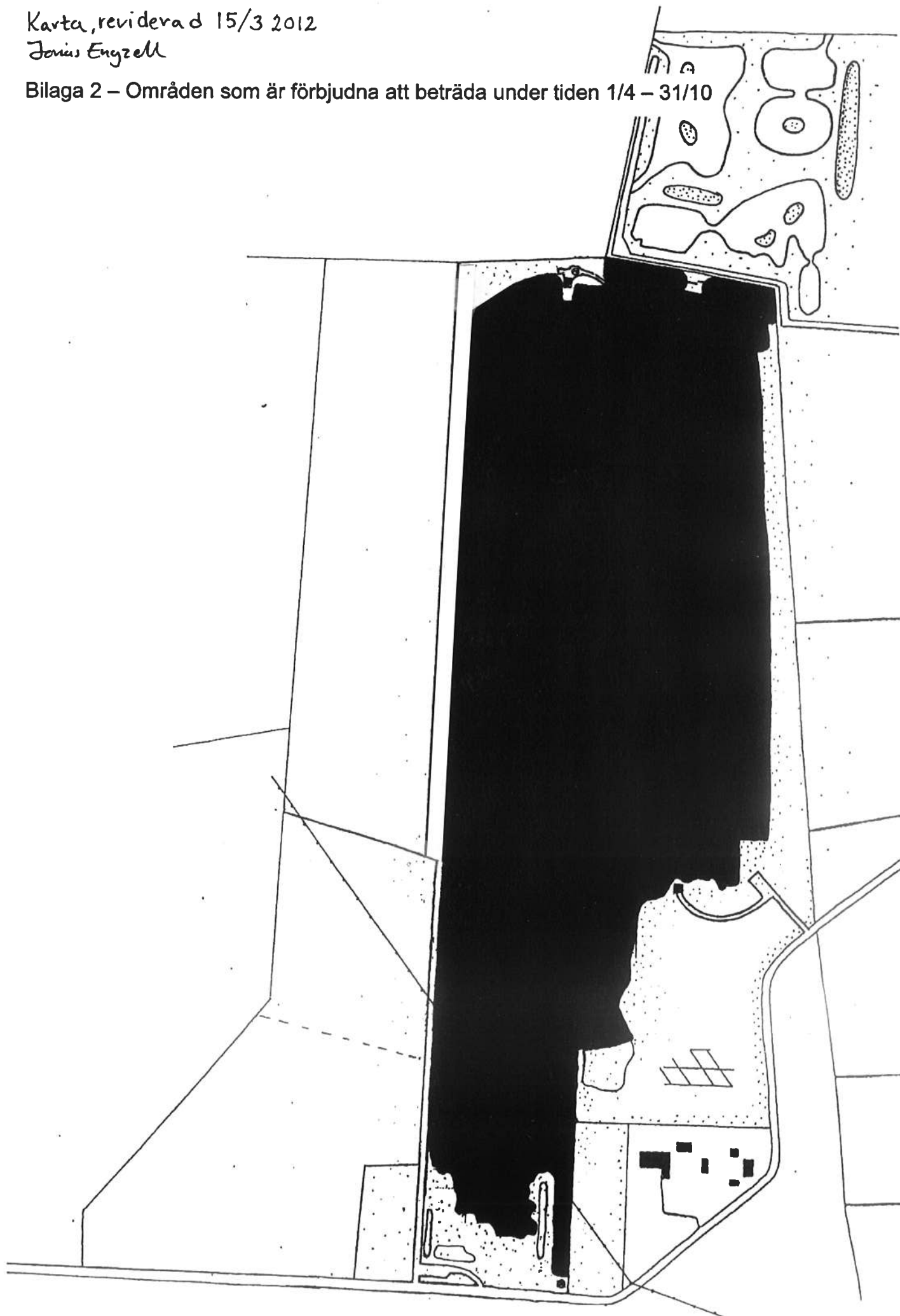
Reservatsgräns

Gräns benämning

Karta, reviderad 15/3 2012

Jonas Engzell

Bilaga 2 – Områden som är förbjudna att beträda under tiden 1/4 – 31/10

Rättigheter inom det föreslagna naturreservatet Björka lertag i Kumla kommun

Baserat på förrättningsdokument från Lantmäteriet i Hallsberg.

Fastighetsbeteckning	Belastas av följande avtalsrättigheter
Kumla-Björka 4:6	• Officialservitut bildat 1981-06-12, rätt att använda vägen till 6 meters bredd till förmån för Vissberga 9:1 • Servitut (kraft)ledning E.ON Elnät Sverige AB • V/A ledning Kumla kommun

Dikningsföretag

Stenebäckens vattenavledningsföretag, se bilaga 4 till skötselplanen.